

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Jacobi Alvarez de Paz Opera

De Exterminatione Mali, Et Promotione boni - Libri quinque

Álvarez de Paz, Jacobo

Lvgdvni, 1613

Peccatum mortale fugiendum esse ob pœnam quam promeretur. Cap.4.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-77843](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-77843)

Isai. 3. n. 9.

Ose. 9. n. 10.

Luc. 21. n. 27.

Prov. 25. n. 4. & 5.

Apo. 16. num. 15.

Ambro. ibid.

Psal. 48. num. 13. & 21.

turpem & abominabilem iudicavit. Hinc peccatoribus maximo probro datur, quod peccatum suum, quasi Sodoma, prædicaverunt, nec absconderunt: quasi nunquam visa, nec audita stultitia sit de tam insigni deformitate gloriari. Est igitur peccatum criminale sæditissimum, quod omnem aliam sæditatem & turpitudinem superat. Est litura, quæ imaginem Dei naturæ hominis impressam inficit, & in gratia ac virtutibus positam similitudinem delet. Cuius causa de peccatoribus scriptum est: Quia abominabiles facti sunt, sicut ea quæ dilexerunt. Est nubes atra, & obscura, quæ fidei lucem obnubilat, & eius decorem & gloriam abscondit. Nam & filius hominis venit in nubibus cæli cum potestate magna, ut se omnia peccata calcasse, & (quod ad se pertinuit) destruxisse declaret. Est rubigo, quæ animæ pulchritudinem tollit, ne in Dei habitationem asurgat. De qua dictum est à Salomone: Aufer rubiginem de argento, & egredietur vas purissimum. Aufer impietatem de vultu regis, & herabitur iustitia thronus eius.] Quasi impietas rubigo sit, aut iuxta Hebraicam lectionem scoria, quæ à vultu Domini, siue à facie eius irata, abscondi non potest, quam si non tollamus, regnum eius in nobis, aut domum regis summo congruam non extruemus. Denique peccatum non iam deformè est, sed ipsamet deformitas, atque turpitud. Vnde Saluator apud Joannem ait; Beatus, qui vigilat, & custodit vestimenta sua, ne nudus ambulet, & videant turpitudinem eius.] Nudus est, inquit Ambrosius, qui à bonis operibus alienus exiit. Nudi impij ambulat, cum ad diem iudicij à bonis operibus vacui deducuntur. Et ideo turpitudinem illorum videbitur, quia & Angelis & hominibus eorum scelera manifestabuntur.] Mirum est sanè quod homo tantam sæditatem non horreat, & illa circumdatus, & obuolutus, comedat, bibat, dormiat, ambulet, & inter homines conuersetur, & in illos, qui eum à peccatis abducunt, quasi in directores suorum bonorum insurgat. Cuiam rei tam lugenda hominis stultitia deputanda est, nisi insipientiæ, & cecitatis, quam ex ipso peccato contraxit, qua comparatus est iumentis insipientibus, & similis factus est illis?

Peccatum mortale fugiendum esse ob pœnam, quam promeretur.

C A P. IV.

Ecc. 12. num. 14.

MALVM culpæ (ipsa etiam natura dictante, cui omnes nationes gentesque consentiunt) pœna dignum est. Aequissimum est enim ut Deus ultimus finis hominis, & omnium actionum eius, actum non relatum ad semet ipsum, & auferentem honorem suum, debita punitione castiget. Iustissimum est etiam, ut ille, qui gubernator est vniuersi, ac præcipue creaturarum rationalium rector, eorum bona gesta præmio; & impia facinora, pœna & flagellis afficiat, ut suæ prouidentie satisfaciatur, & se habere rerum humanarum curam ostendat. Atque ut Salomon ait: Cuncta quæ fiunt, adducet Deus in iudicium pro omni errato, siue bonum, siue malum illud sit.] Vniuersa, inquam, siue bona, siue mala, siue omissiones bonorum, adducet Deus in examen æquitatis suæ, ut cuiusque actionis, etiam bonæ, si quod habeat erratum saltem præposteræ intentionis, expendat, & pro eo convenientem pœnam infligat. Sicut enim bona opera, exigente prouidentia Dei, sine mercede non maneat, ita & actiones malæ

A cuiuscunque sint, siue regis, siue serui, siue magni, siue pusilli, pœna & dolore carere non possunt. Quamobrem omnè peccatum optimè in Scripturis sanctis clamor vocatus est, quod diuinam iram prouocet, & sua malitia, quasi vocibus atque clamoribus, vindictam & ultionem exposcat. Clamor Sodomorum, ait Dominus, & Gomorrhæ, multiplicatus est, & peccatum eorum aggrauatum est nimis. Descendans, & videbo vtrum clamorem, qui venit ad me, opere compleuerint.] Quare clamor multiplicatur, nisi quia peccatum aggrauatur? Quasi idem sit peccatum augere, & vocem vindictam deposcentem extollere. De vinea quoque Domini Sabaoth dictum est: Expectaui ut faceret iudicium, & ecce iniquitas: & iustitiam, & ecce clamor.] Si enim iustitiæ iniustitia & peccatum opponitur, quam ob causam eius contrarium clamor esse dicitur, nisi quia omnè delictum clamoris nomine intelligendum est, quod non vtrumque, sed importunè vociferetur, & quasi per vim, ab eo, cuius proprium est misereri, pœnam & ultionem extorqueat? At tandem sanctus David hunc loquendi modum non refugit, dicens: Quoniam tacui, inuenerunt ossa mea, dum clamarem tota die.] Nam si quis dubitat quonam pacto David potuerit simul tacere, & clamare; audiat Gregorium scribentem: Ille tacet nimirum, & clamat, qui peccata quidem sua silentio contegit, merita verò per vocem magnificationis extollit. Aut certe ille tacet, & clamat, qui peccata quidem præterita per confessionem non annunciat, & per cor impœnitens alia committere accepta peccanda libertate non cessat.] Clamat itaque peccatum, clamat iniquitas, quando per poenitentiam non deletur, & clamat non misericordiam petens, sed iram, sed ultionem, sed pœnam exposcens.

Pœnas autem terribiles peccato destinatas ad duo genera reuocare possumus: nam quædam pœnæ in hac vita, quædam in futura peccatoribus decernuntur. In hac vita peccator primo conscientie stimulis cruciatur, & nimis timoribus ac tristitijs virgetur. Non cessat illa quotidie, immo singulis momentis miserum peccatorem reprehendere, & ad emendationem excitare. Cur, inquit ipsa, (ut nunc verba Ephraim interferam) te sobrium ac vigilantem non præbes miser? An ignoras aduenisse & appropinquasse diem horribilis iudicij, quo cuncta declarantur? Resurge tanquam potens, dirumpe vincula tua, in te solutionis atque ligaminis est potestas.] Hæc, & alia similia peccator sæpe audiens, nec monitis patens, mirum est quantis tristitijs & doloribus crucietur. Glutit ille quidem buccellam impurissimæ voluptatis, sed tot pressuris & amaritudinibus inuolutam, ut præ inquietudine & timore fere voluptatem non sentiat. Sicut enim qui cogere guttulam mellis in magnum vas fellis & absinthij iniectam potare, non dulcedinem sed amorem sentiret: ita qui modicam & umbratilem peccati dulcedinem tot angoribus, & conscientie accusationibus circumdatam bibit, concupitam suauitatem experiri non valet. Arguet te malitia tua, inquit Ieremias, & auersio tua increpabit te:] quia videlicet conscientia iniquitate sæ data statim se conspurcantem arguit, & in suum pupillum tantum scelus admittentem increpationum flagellis insurgit. Quod & Dominus Cain monens, ita futurum esse promisit: Nonne si bene egeris, recipies: sin autem malè, statim in foribus peccati aderit? Quid est, peccatum, id est punitio peccati, statim aderit, nisi quod, ut immanis leo pro foribus tuis, o peccator, accubabit, ut te ipsum exterreat, & conscientie vocibus de æterna pœna parata

Genes. 18. num. 20.

Isai. 5. n. 7.

Psal. 31. n. 3.

Grego. in Psal. 2. ex Poenitentia.

Ephraim serm. de perturbacionibus animi.

Ierem. 1. num. 19.

Gene. 4. num. 7.

B moneat,

moneat, & ob Deum offensum, implacabiliter reprehendat? Ita autem prima peccati poena non multum diuque differtur, sed ab ipsa admissione peccati mentem discerpit. Sicut enim vipera dilacerato materno utero nascitur; ita peccatum animam ipsam perdens atque discindens egreditur. Quarta autem sit ista afflictio, Augustinus ex parte paterecitur, ita scribens: Peccatoribus non est locus in his, quae foris sunt, quia ibi patiuntur tribulationes, ubi conscientia illos non consolatur. Non est bene illis secum, quia bene esse cum malo non potest. Quisquis autem malus est, male secum est. Torqueatur necesse est sibi, se ipso tormento. Ipse est enim poena sua, quem torquet conscientia sua. Fugit ab inimico, quod potuerit, a se quod fugiet? Et quidem hoc tormentum interius, quod peccatores patiuntur, in causa est, ut extra se ad res creatas exeant, & per varia solatia exteriora interioris molestiae leuamen inquirant. Ut enim quidam dixit, Tria sunt, quae hominem eiciunt e domo sua, fumus, stillicidium, & mala vxor. Fumant verò peccata, ut Bernardus ait, nullo misericordiae stadio, nullis lacrymarum vndis extincta, & fumus ille terretimus, & intolerabilis. Malignatur voluntas ipso neglectu quotidie deterior semet ipsa. Stillat superni iudicis indignatio ex defectu utriusque charitatis, quae sola operit multitudinem peccatorum. Egrediatur utriusque foras necesse est, & curiosius exteriora consideret, quae sic interna despiciat, praeterita non respicit, praesentia non inspicit, futura non prospicit. At in exteriora cogitationibus & desiderijs effusi, putas quia pacem & consolationem inueniunt? Nullo modo: Nam creaturae Deo fideles animam, ipsas ceu idola venerantem, & cum ipsis adulterantem, a semet ipsis non sine indignatione repellunt. Nec sustinent hostibus vniuersalis Domini, scilicet peccatoribus, solatium aut quietem tribuere, ut ad suum redeant creatorem. Peccator igitur in conscientia spinas inuenit, quia peccatum spina est, ut ait Gregorius, quia dum trahit ad delectationem, quasi pungendo lacerat mentem. De qua spina etiam dictum est: Conuersus sum in arumna mea, dum configitur spina. In rebus quoque exterioribus tribulos reperit, nam maledictio Domini est peccatorem mulctans: Terra spinas, & tribulos germinabit tibi. Nullam ergo requiem habet, sed poenam conscientiae pungentis, & rerum ipsam sua inanitate deludentium continuò sentit.

Ex anima verò peccatoris ad eius corpus altera poena in hac vita dimanat; nec enim vllum est peccatum, quod corpus non laedat, & aliquo modo a recto statu dimoueat. Peccatum superbiae, corpus inflat, vocem & incessum immutat, & partim ridicula, partim lugenda in operibus arrogantis ostendit. Superbis enim, ut inquit Gregorius, inest clamor in locutione, amaritudo in silentio, dissolutio in hilaritate, furor in tristitia, inhonestas in actione, honestas in imagine, erectio in incessu, rancor in responsione. Peccatum auaritia corpus extenuat, quod ne marisupium euacuet, necessarijs alimentis & indumentis priuat. Quare auarus in Ecclesiastico dicitur: Homo marcidus, egens recuperatione. Et rursus: Auaro nihil est scelestius, quia non solum alios, sed se ipsum quoque bonorum participatione facit extorem. Peccatum luxuria corpus exedit, atque consumit, ut foetidam ac miserabilem senectutem affert. Est namque luxuria bestia illa visa à Daniele in similitudinem vrsi tribus ordinibus dentium instructa, cui dictum est: Surge, comede carnes plurimas. Quoniam corpora plurimorum nobilium & ignobilium, virorum & foeminarum, deuorat, & putredine

A ac sanie corrumpit. Peccatum inuidia, corpus tabefacit, & quemadmodum Basilus ait; instar veneni se possidentes deuallat. Aspectus inuidis, ait idem sanctus Pater, est aridus, & obscurus, gena subtristis, supercilium demissum, anima ipso morbo suffusa, prudentiam in dignoscenda veritate minimè habens. Peccatum gula corpus grauat, morbos generat, vitam abbreviat. Unde Ecclesiasticus salubriter monet: Noli auidus esse in omni epulatione, & non te effundas super omnem escam: in multis enim escis erit infirmitas, & auaritas appropinquabit utique ad cholera. Propter crapulam multi obierunt: qui autem abstinentes est, adiciet vitam. Peccatum ira, corpus accendit, & quasi furis exagitat, & ad similitudinem amentium effrenatè mouet.

B De quo inquit Chrysostomus: Quis tortor ita laniare latera poterat? Quae ignita tela corpus ita perforaret? Quis furor ex naturalibus ita sensibus excedere facit, sicut furor, & ira conseruatio? Noui multos ex ira morbos incurrisse, & febrium difficillima praeterea haerent. Merito profecto antiqui Philosophi sola ratione ducti iratus hoc remedium adhibuerunt, ut se furore percitos in speculo aspicerent, quo insanas faciei suae motiones videntes, vel sic erubescerent, & ab iracundia temperarent. Peccatum accedia ossa ipsa consumit: Nam spiritus tristis exiccet ossa, & vitam studio rerum spiritualium iocundam in angorem vertit, otiositate putrefacit, & si aliquis à somno otiositatis excuiat, rabie & indignatione dilaniat. Omnia haec peccata iustitia Dei, peste, fame, & bello, in regnis, & nationibus se illis subdentibus, punit. Eius namque verba sunt illa apud Ezechielem: Inmittam in vos famem, & bestias pessimas usque ad interuentionem: & pestilentia & sanguis transibit per te, & gladium inducam super te. In particularibus autem hominibus bonorum temporalium amissione, fama denigratione, morbis, doloribus, vulneribusque castigat. Saepè etiam miseros peccatores subita ac intempestua morte praeripit, ut indigni vita non uiuant, & morte dignissimi cum temporalis morte aeternam quoque perferant. Viri etenim sanguinum, & dolosi, non dimidiabunt dies suos: quibus, tu iuste iudex subitam mortem inferis, ut inquit Basilus, non permittens ut speratum tempus viuendo assequantur.

C At ante peccatorum mortem alia poena, & quidem omnibus supra dictis grauiori, in eos, si non respiciant, seuerissimè animaduertit. Illos enim ex vno peccato in aliud, & ex vno flagitio in aliud pestilentius praecipitanti sunt, ut semper de malo in peius cadant, & debita debitis accumulantes incredibiles poenas sustineant. De hac re Gregorius copiosè loquentem audiamus. Prioris, ait, peccati merito, peccatorum subsequentiū fouea regitur, ut qui malum sciens perpetrat, deinceps iuste in alijs nesciens cadat. Hoc quippe agitur, ut culpae culpis feriantur, quatenus supplicia hiant peccantium ipsa incrementa vitiatorum. Nam, quia omnipotens Deus ad poenitentiam tempus indulget, quod tamen humana malitia ad usum suae iniquitatis intorquet, nimirum iusto Dei iudicio, augeat culpa permittitur, ut ad ferendum altius quandoque cumuletur. Hinc enim rursum de quibusdam Apostolus dicit: Ut impleant peccata sua semper. Hinc voce Evangelica Ioanni dicitur: Qui nocet, noceat adhuc, & qui in sordibus est, sordescat adhuc. Hinc Dauid ait: Appone iniquitatem super iniquitatem eorum, & non intrent in iustitiam tuam. Hinc rursum de Domino ab eodem Psalmista dicitur: Immissiones per Angelos malos, viam fecit semitae irae suae. Cor quippe

D

E

Aug. ad Psal. 35. in illud, Quonia peccatores.

Bern. ser. de septem donis.

Gregor. 2. Mor. c. 9.

Psal. 51. n. 4.

Genes. 3. num. 18.

Greg. 34. Mor. c. 20.

Eccle. 11. n. 12. Eccle. 10. n. 9.

Dani. 7. num. 5.

Basil. ser. de inuidia.

Eccle. 37. num. 32. 33-34.

Chrysost. hom. 29. ad pop.

Senec. 2. de ira. c. 36. Plutar. lib. de iracundia. c. 17. n. 22.

Ezech. 5. n. 17.

Psal. 54. num. 24. Basil. ibid.

Greg. 25. Mor. c. 9.

1. Theos. 1. n. 16. Apoc. 22. n. 11. Psal. 68. n. 28.

Psal. 77. n. 49. Et 50.

Dominus prioribus meritis aggravatum iuste per-
mittit etiam subsequenter malignorum spirituum
persuasionibus falli, quod cum dignè in culpa trahi-
tur, reatus eius in pœna cumulatur. Vnde & iræ suæ
Dominus viam de semita fecisse perhibetur. Lator
enim est via quàm semita. Ex semita verò iræ suæ
viam facere, est iræ causâ districtè indicando dilata-
re; Vt, qui illuminati agere rectè noluerunt, iuste
cæcati adhuc faciunt vnde amplius puniri merean-
tur. Hæc, & alia multa in hanc sententiam Grego-
rius; in quam etiam conspirat Chrysostomus, in hunc
modum scribens: Cum dicitur homo tradi deside-
riis suis, ex ipsa propagine fit reus: quia desertus à Deo
cedit cupiditatibus, atque consentit, vincitur, capi-
tur, trahitur, possidetur. A quo enim quis devictus
est, huic & servus additus est,] & fit ei peccatum
consequens præcedentis pœna peccati. An non est
peccatum, & pœna peccati, vbi legitur: Dominus
enim immisit eis spiritum erroris, vt faciant quæ non
conveniunt, sicut seducitur ebrius: An non est pec-
catum, & pœna peccati, vbi Deo dicit Propheta:
Quid errare fecisti nos de via tua, obdurasti corda
nostra, vt non timeamus te?] An non est pecca-
tum, & pœna peccati, vbi dicitur Deo: Ecce tu iras-
tus es, & peccauimus, propterea errauimus, & facti
sumus sicut immundi omnes?] An non est pecca-
tum, & pœna peccati, vbi legitur de gentibus, quas
debellauit Iesus Naue: Quia per Dominum factum
est confirmari cor eorum, vt obuiam irent ad bellum
Israel vt exterminarentur? An non est peccatum, &
pœna peccati quod non audiuit Roboam rex ple-
bem bene monentem? Quia sicut scriptura loquitur,
erat conuersio à Domino, vt statueret verbum
suum, quod ei loquutus est in manu Prophetæ. Et
multa alia commemorare possumus, in quibus liqui-
dè apparet, occulto Dei iudicio fieri, peruersitate
cordis, vt non audiant, quod verum dicitur, & inde
peccetur, & fit ipsum peccatum præcedentis etiam
pœna peccati. Hæc Chrysostomus.] Sicut ergo so-
let pater familias furem iam sua diligentia non po-
tentem fugere, nec domo exire, pro libito, sinere, vt
plura furetur, & in sinu ac in sacco recondat, quò
comprehensum seuerius puniat, & euidentiùs de
furo conuincat: ita Dominus sinit peccatorem, qui
haud dubiè suam iustitiam non fugiet, vt magis ac
magis peccet, & flagitia flagitiis accumulât, quo tan-
dem malis bene oneratum, immanis supplicii bene
oneret, & pro iniquitatis mensura, cruciatu & pœ-
nas infligat.

Hanc peccandi consuetudinem, quæ pœna est
acerbissima, qua infelix peccator propter priora deli-
cta (Deo ita permitte) in alia peccata raptatur,
mox alia pœna subsequitur, nempe cordis durties,
& insensibilitas, nec ista mala sentiens, nec æterna,
quæ impios non respicientes manent, pertimescens.
Cadunt igitur ex iteratione peccati in cor durum, de
quo scriptum est: Cor durum malè habebit in no-
uissimo.] Cadunt in cor lapideum, quod Dominus
ablaturus est, & cor carneum daturus, vt peccator
possit ab æterna damnatione liberari. Nam auferam
cor lapideum de carne vestra, ait, & dabo vobis cor
carneum.] Cadunt in cor saxeam, quod non reci-
pit semen verbi Dei, sed natum aruit, quia durum
cor non habebat humorem. Qui autem vult intel-
ligere quod sit cor durum, auget Bernardum ita scri-
bentem: Ipsum est, quod nec compunctione scin-
ditur, nec pietate mollitur, nec mouetur precibus,
minis non cedit, flagellis duratur. Ingratum ad be-
neficia est, ad consilia infidum, ad iudicia seuum, in-
uerecundum ad turpia, impaudum ad pericula, in-

A humanum ad humana, temerarium ad diuina: præce-
ratorum obliuiscens, præsentium negligens, futura
non providens. Ipsum est, cui præteritorum præter
solas iniurias nihil omnino non præterit, præsentium
nihil non petit, futurorum nulla, nisi forte ad vlc-
scendum, prospectio seu preparatio est. Et vt in bre-
ui cuncta horribilis mali mala complectar, ipsum est,
quod nec Deum timet, nec hominem reueretur.]
Duri cordis typus fuit Pharaon, de quo legimus: In-
duratum est cor Pharaonis, & non audiuit eos, scilicet
Moysen, & Aaron, sicut præceperat Dominus.]
O quantos nunchaber mundus Pharaones, id est,
peccatores obduratos, qui nec vocibus prædicato-
rum obtemperant, nec exemplis iustorum acquie-
scunt, nec decem Ægypti plagis percussi molliuntur.
Ad emendationem illorum Dominus aquam flumi-
nis vertit in sanguinem, cum transitoria, in quibus
delectabantur, rædium illis generant, & concupitam
voluptatem negant. Ranas mittit, cum aduersus eos,
obrectatores, & peccata ipsorum propalantes exul-
scitat: Ciniphes producit, cum malæ conscientie
moribus impetit: Muscis inquietat, cum immode-
ratis desideriis tradit: Pecora occidit, cum bona
temporalia tollit. Insuper vlcibus & vesicis re-
plet, cum ægritudinibus grauat: Fulguribus, toni-
truis, & grandine terret, cum immodicis timoribus
cædit: Locustis persequitur, cum instabiles in nulla
re consistere sinit: Tenebris obuoluit, cum insipien-
tia & stultitia permittendo circumdat: Et tandem
primogenita interficit, cum amicos, & filios, & pi-
gnus charissimæ vxoris occidit. Et tamen illi obdu-
rati, & saxi insensibiles effecti, nec emendantur,
nec corriguntur, nec causam tantorum malorum,
scilicet peccata, dimittunt.

Post has pœnas, quæ ad istam vitam pertinent,
peccatores, nisi respiciant, æternis pœnis puniuntur,
quarum acerbiter & æternitatem, quia nos elin-
gues fumus, ipsi Angeli Apostata, & animæ reprobo-
rum edicant. Aut si ipsi nolunt suas pœnas aperire,
nec sua mala nunciare, vt nos vel malis, quæ impiis
parata sunt, erudiamur, saltem ea sacra Scriptura pro-
clamet. Ibi est terra tenebrosa, & aperta mortis ca-
ligine. Ibi umbra mortis, & nullus ordo, sed sem-
piternus horror inhabitat.] Ibi fletus, & stridor den-
tium.] Ibi vermis non moritur, & ignis non extin-
guitur.] Ibi pars illorum in stagno ardenti igni, &
sulphure, quod est mors secunda.] Ibi mittentur in
ignem æternum, qui paratus est diabolo, & angelis
eius.] Ibi cruciabantur die ac nocte in sæcula sæcu-
lorum.] Pœnæ illæ non solum intolerabiles, sed &
homini in hac vita incomprehensibiles sunt. Illarum
vna dicitur pœna sensus, qua miseri damnati, om-
niu sensuum & virium suarum cruciatum persentient.
Visus, facies horribiles, corpora deformia, fu-
mum, & ignem, & nebulam aspiciet. Auditus, cla-
mores, gemitus, suspiria, & blasphemias in Deum, ac
contumelias in ipsum audientem illatas, audiet. Ol-
factus, fetorem sulphuris & omnium rerum terribi-
marum hauriet. Gustus, fel, & absinthium, & om-
nia amara gustabit. Tactus, ictibus, vulneribus, pla-
gis, dilacerationibus, fracturis ossium, præcipitationi-
bus punietur, & flammis inextinguibilibus ignis ar-
debit. Sensus interni, phantasmatibus horribilibus
deludentur. Appetitus, rabie & absentia omnium
desiderabilium cruciabantur. Memoriam, impor-
tuna bonorum amissionum, & malorum præsentium
recordatio, vincam tenebit. Intellectum, cæcitas, &
obscuritas imago mortis, operiet. Voluntatem, ob-
stinatio, dolor, ac odium illigabit. Membra à cupi-
tis motibus impediuntur, & in æterno carcere, in ob-

Exodi. 7.
num. 13.

Iob. 10. n.
21. 22.

Matth. 8.
n. 12.

Marc. 9.
n. 43.

Apoc. 21.
n. 8.

Matth. 25.
n. 41.

Apoc. 20.
n. 10.

Chrysost.
hom. de
Adm. &
Hæc. est
Ios. Gen.
10. 1.
2. Petr. 2.
n. 19.
Rom. 2.

Isai. 63.
n. 17.

Isai. 64.
n. 3. & 6.

Iosue. 20.

3. Reg. 12.
n. 15.

Ecclesi. 3.
n. 27.

Ezechiel.
36. n. 26.

Bern. 1.
de consi-
derat.

feris ergaltulis, & in lectulis ferreis & igneis cruci-
buntur. Altera dicitur pœna damni acerbior & ter-
ribilior, qua impij omni bono carebunt: nam sepa-
ratos & auulsos se videbunt à Deo, qui omne bonum
est. Non habebunt vitam, sed misere viuendo mo-
rientur, quia Deus, quem non habent, vita est: nec
salutem, quia Deus, quem non possident, salus est:
nec honorem, quia Deus à quo elongantur, honor
est: nec diuitias, quia Deus, quo carent, thesaurus est:
nec voluptatem, quia Deus, cui nuncium remis-
erunt, purissima delectatio est. Procul à beata para-
disi patria exulati, vt ait Bernardus, cruciabuntur in
gehenna perpetua, nunquam lucem visuri, nunquam
refrigerium adepturi, sed per millia millium anno-
rum in inferno cruciandi, nec inde vnquam liberan-
di. Vbi nec qui torquet aliquando fatigatur, nec
qui torquetur, aliquando moritur. Sic enim ignis
ibi consumit, vt semper reseruet: sic tormenta agun-
tur, vt semper renouentur.] Istæ pœnæ miseros pec-
catores post hanc vitam expectant, vt sicut iusti in
hac vita luce bonæ conscientiæ, & spe futurorum
bonorum, & in futura inamissibili eorum possessione
consolantur; ita impij in hac vita tristi inquietudine,
& in futura æterna pœnarum multitudine crucientur.

Bern.

Psal. 24.
nu. 10.

D. Tho. 1.
p. 9. 21.
art. 4.

Psal. 57.
n. 11.

Lactant.
de diuin.
iustitiâ.
c. 19.

Sed cur Deus, qui misericors est, in miseros pecca-
tores tot pœnas & tormenta concessit? Certè quia
iustus est, nec iustitia eius misericordiam tollit, nec
misericordia eius iustitiam, & debitam vltionem ab
impijs auertit. In qua tamen vltione misericordia
non deficit. Si enim vniuersæ viæ Domini misericor-
dia, & veritas, hæc via, siue hoc opus Domini, quo im-
pios punit, & damnatos castigat, ita est opus iustitiæ,
vt in eo misericordia non deficiat. Puniuntur nam-
que peccatores citra condignū, vt Thomas ait, quia
tanta est maiestas, & dignitas Omnipotentis Dei,
vt iniuriæ in eum admittæ, nec tam atrocibus pœnis,
& in æternum durantibus, sufficienter puniantur.
Non potest imbecillitas humanæ intelligentiæ mali-
tiam peccati comprehendere: quam si comprehen-
disset, pœnas multo maiores peccatoribus destinatas,
comparatione delictorum leuissimas ac minimas iu-
dicasset. Cùm diuinam pulchritudinem facie ad fa-
ciem viderit, tunc Dei misericordiam, & bonitatem
in remittendis ex parte, ac relaxandis damnatorum
pœnis, agnosceret. Tunc lætabitur iustus, cùm viderit
vindictam,] & vltionem esse minorem peccato cog-
nosceret, & omnem opinionem nimis seueritatis
perfectè deponens, [manus suas lauabit in sanguine
peccatoris.] Interim tamen dum ab hac regione ob-
scuritatis, atque mendacij, ad terram claritatis & ve-
ritatis venimus, quàm digni sint peccatores æternis
& intolerabilibus pœnis, possumus ex ratione læ-
tantij colligere: Is sic habet: Si seruorum nequissi-
mus habetur, qui dominum suum fuga deserit; si que
verberibus, & vinculis, & ergastulo, & cruce, & omni
malo dignissimus iudicatur; &, si filius eodem modo
perditus atque impius existimatur, qui patrem suum
derelinquit, ne illi obsequatur, ob eamque causam
dignus putatur, qui sit ex hæres, & cuius nomen in
perpetuum de familia deleatur: quanto magis qui
Deum deserit, in quem duo vocabula domini & pa-
tris æquè veneranda conueniunt? Nam ille qui ser-
uum pretio comparat, quid in eum beneficij confert,
præterquam alimenta, quæ illi vtilitatis suæ gratia
subministrat? Et qui filium generat, non habet po-
testatem, vt concipiatur, vt nascatur vt uiuat. Vnde
apparet non esse illum patrem, sed tantummodo
generandi ministrum. Quibus ergo supplicijs di-
gnus est defertor eius, qui & dominus verus, & pater
est, nisi quæ Deus ipse constituit? Qui spiritibus in-

A iustis æternum parauit ignem, quod ipse per vates
suos impijs ac rebellibus comminatur.] His tu con-
sideratione adiace, Deus quis, quantumque sit domi-
nus, & homo quàm vilis seruus; ille quàm benignus
pater, hic verò quàm ingratus & prodigus filius, qui
non semel sed millies eius bona dilapidat: expende
quoque qualis sit offensa in Dei maiestatem illata,
ob quam causam, & quàm sine fuce, ac sine excusa-
tionis colore patratæ, & videbis luce clarijs in im-
mensum omnem punitionem sibi irrogatâ superare.

In detestatione peccati mortalis incipiendum
esse à cognitione propriæ imbecillitatis,
vtmque à timore, & spe.

B

C A P. V.

I s, & alijs similibus (nam plurima alia
adduci possent) inuestiganda est ne-
quicia lethalis peccati, & inspicendum
quàm obscura & terra sit eius facies,
quàm interiora eius sunt plena dolo,
quales fructus procreet, & quantas strages calamita-
tesque progignat, & ex ista inquisitione sanè perutili,
via ad eius detestationem odiumque paratur. Nam
voluntas humana, quæ in bonum naturaliter tendit,
sicut auris in sonum, & oculus in colorem; sicut ea di-
ligit, quæ sibi offeruntur pulchritudine, honestate, &
vtilitate vestita; ita ea odio habet, quæ sibi fœditate,
turpitudine, & doloribus circumdata demonstran-
tur. Peccati autem detestatio in homine à cog-
nitione propriæ imbecillitatis incipiat necesse est, qua
scilicet mens in recta & certa fide fundata, cogno-
scat peccati deletionem, & impij iustificationem,
opus Dei esse, hominis conatum non excludentis,
immo deposcentis omnino, & ab illo atque eius gra-
tia initia totius huius operis dimanare. Iustificatio-
nem enim opus Dei esse vtriusque testamenti pagina
apertè proclamant, Dauid enim ait: Deus virtu-
tum conuerte nos,] quia nos animas nostras con-
uertere non valemus: [ostende faciem tuam,] ac be-
nignitatem tuam in nostram exiguitatem exerce, [&
salui erimus.] Et Ieremias: Conuerte me Domine,
& conuertar,] & à te hoc opus meæ liberationis in-
cipiat, [quia tu es Dominus Deus meus.] Et rursus:
Conuerte nos Domine ad te, & conuertemur; inno-
ua dies nostros sicut à principio,] vt scilicet ad gra-
tiam perditam redeamus. Dominus ipse quoque per
Ioannem ait: Nemo potest venire ad me,] gressibus
nimirum animæ, ac mentis affectibus, [nisi pater, qui
misit me, sua gratia traxerit eum.] Paulus verò: Ipse
est qui operatur in nobis & velle, & perficere;] immo
& cogitare: neque enim ex nobis possumus prima ius-
titiæ semina, id est, bonam, de reitu ad domum pa-
ternam, cogitationem habere: quia non sumus [suf-
ficientes cogitare aliquid à nobis,] quasi ex pharetra
nostra illius bonæ cogitationis sagitta nascatur, [sed
sufficiencia nostra ex Deo est.] Et quidem non so-
lùm ita generaliter, sed etiam speciatim sacræ litteræ
Deo vniuersa opera iustificationis attribuunt: Vt
homo à peccato resurgat, necessaria est fides? Sed
[Patrem nemo nouit nisi Filius, & cui voluerit Filius
reuelare;] & diuina mysteria Pater reuelat paruulis,
& Petro Christi diuinitatem [non reuelauit caro, &
sanguis, sed Pater, qui in cœlis est.] Est necessarius
timor? Sed timorem meum, inquit, dabo in corde
eorum, vt non recedant à me.] Est necessaria spes?
Sed Deus vocatur à Paulo Deus spei, qui replet nos

Psal. 99.
20.

Ierem. 31.
18.

Oratio
Ierem. 2.
21.

Ioan. 6.
44.
Philip. 2.
13.

2. Corin.
3. 7. 5.

Matth. 11.
27.
ibi. n. 25.
Matth. 16.
nu. 17.
Ierem. 32.
40.
Rom. 15.
13.

omni